

ZONNELAND

NIEUW!

Ontdek
dino's in
AR

i.s.m.

© Wikimedia Common

© BelgaImage

**75 JAAR GELEDEN
EINDIGDE**

**DE TWEEDE
WERELDOORLOG**

ZONNELAND

Voor België: Uitgeverij Averbode nv, Postbus 54, 3271 Averbode •
tel. +32 (0)13 78 01 16 • fax +32 (0)13 78 03 83 •
e-mail: basisonderwijs@uitgeverijaverbode.be •
website: www.uitgeverijaverbode.be

Voor Nederland: Uitgeverij Averbode nv, Postbus 54, 3271 Averbode, België •
tel. 0499 788 116 • e-mail: info@uitgeverijaverbode.nl •
website: www.uitgeverijaverbode.nl

Verantwoordelijke uitgever: Filip Noël, Abdijstraat 1, 3271 Averbode

Gedelegeerd bestuurder: Barbara Vangheluwe

Zonneland • ISSN 0049-8750 • Deze uitgave ondersteunt de actie van OVAM, die het milieu wil beschermen door het optimale hergebruik van papier aan te moedigen. Dit tijdschrift wordt gedrukt op milieuvriendelijk papier. • De verkoopvoorwaarden van dit product vindt u op www.uitgeverijaverbode.be/ verkoopvoorwaarden. • Onder voorbehoud van alle rechten. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, gereproduceerd, verspreid of op andere wijze meegedeeld aan het publiek zonder uitdrukkelijke voorafgaandelijke toestemming van de uitgever. • De persoonlijke gegevens die door u verstrekt worden, worden door Uitgeverij Averbode nv en Uitgeverij Averbode/Erasmie nv, Abdijstraat 1, 3271 Averbode, gebruikt om u op de hoogte te houden van hun activiteiten en uitgaven. Op eenvoudig verzoek kunt u uw gegevens inkijken en eventueel verbeteren. • Ondanks al onze inspanningen om aan de verplichtingen inzake het beeldmateriaal van dit nummer te voldoen, is het mogelijk dat bepaalde rechthebbenden ons onbekend gebleven zijn. Wij stellen ons ter beschikking voor het beantwoorden van hun vragen.

De redactie:

Hoofdredactie: Sonja Wuytens • Eindredactie: Mieke Gybels & Alyssa Clockaert • Coördinatie: Kathleen Schuyten • Archief: Greet Van Dessel • Prepress: Chris Beelen • Artdirector: Guido Goris • Vormgeving: Hans Boeykens & Stéphane Barigand

TIP!

In het midden van
Zonneland vind
je de LOLhoek:
8 bladzijden vol

spelletjes, weetjes, leuke tips ...
Neem het boekje eruit:

*het is helemaal
voor jou!*

De oplossingen
van dit nummer vind
je over twee weken op
www.zonneland.be.

NIEUW! In de LOLhoek
kun je dino's ontdekken in
augmented reality, i.s.m.

IN DIT NUMMER

- 3 Een woelige tijd
- 4 Een nieuwe oorlog was onvermijdelijk
- 6 Deed de hele wereld mee?
- 8 Op de vlucht
- 9 Nog meer migratiestromen
- 10 1945: de geboorte van een nieuw Europa
- 12 Oost tegenover West
- 14 De ontwikkeling van wetenschap en technologie
- 16 De Shoah
- 17 Het verleden mag niet vergeten worden
- 18 Sam & Sam
- 19 Hoe werkt het?
- 20 Wat een natuur!

YEP!

Surf naar www.yep-online.be!

Je vindt er gratis nieuwsartikels en beeldfragmenten
uit binnen- en buitenland, de sportwereld,
cultuur en media. En dat elke woensdag
van het schooljaar.

EEN WOELIGE TIJD

Na de Eerste Wereldoorlog was Europa uitgeput. Er waren bijna 20 miljoen doden gevallen. Steden lagen in puin, fabrieken waren kapot ... De mensen gingen weer aan het werk om hun land, hun stad, hun dorp weer op te bouwen.

Helaas brak er in 1929 een enorme **economische crisis** uit.

Een aantal politici profiteerden van de ellende om de macht te grijpen.

In Duitsland kwam een dictator aan de macht die de geschiedenisboeken in zou gaan als **Adolf Hitler**.

*Voor we verder gaan, hebben we een opdracht voor je.
Kleur de cirkel die hoort bij de gebeurtenis die wordt beschreven.*

periode - 1914-1918

WOI

WOII

periode - 1940-1945

WOI

WOII

de landing
in Normandië

WOI

WOII

de asmogendheden
tegenover
de geallieerden

WOI

WOII

kernwapens -
de verwoesting
van Hiroshima

WOI

WOII

concentratie-
kampen en
de Holocaust

WOI

WOII

aanleiding -
de moord op
aartshertog
Frans Ferdinand
van Oostenrijk en
zijn echtgenote

WOI

WOII

aanleiding -
de aanhechting
van Oostenrijk bij
Nazi-Duitsland en
de Duitse inval in
Polen

WOI

WOII

chemische
wapens en gifgas

WOI

WOII

Verdrag van Versailles

WOI

WOII

EEN NIEUWE OORLOG WAS ONVERMIDDELIJK

Kleur op de tijdsband de periode van de Tweede Wereldoorlog in het rood.

1919

Verdrag van
Versailles

1929

Beurscrash
en economische
crisis

*Duid de volgende gebeurtenissen
aan op de tijdsband.*

1938: Nazi-Duitsland valt Oostenrijk binnen.

1939: Nazi-Duitsland valt Polen
en Tsjecho-Slowakije binnen.

10 mei 1940: Nazi-Duitsland valt Nederland,
België en Luxemburg aan.
Daarna trekken de Duitsers Frankrijk binnen.

28 mei 1940: Het Belgische leger geeft zich
over.

1942: Joden moeten verplicht een gele ster op
hun kleding dragen. De eerste razzia's vinden
plaats. Joodse mensen worden opgepakt
en naar concentratiekampen gebracht.

6 juni 1944: De geallieerden landen
op de stranden van Normandië (Frankrijk).

2 en 3 september 1944:
De geallieerden bevrijden Brussel.

8 mei 1945: Einde van de Tweede
Wereldoorlog

Hitler komt
aan de macht
in Duitsland.

1935

1933

Met de rassenwetten
van Neurenberg
begint de sociale
uitsluiting
van de Joden.

Weet jij of er bij jou in de buurt belangrijke dingen gebeurd zijn tijdens de Tweede Wereldoorlog? Vraag ernaar en schrijf het verhaal hieronder op.

De Spaanse dictator
Franco grijpt
de macht.

Universele Verklaring
van de Rechten
van de Mens

1939

1948

Een woordenlijst

Welk woord wordt beschreven? Omcirkel het.

dictatuur - verzet

Dit is de vereniging van een klein aantal burgers en soldaten. Zij leggen zich niet neer bij de bezetting van hun land door buitenlandse soldaten. Ze komen in het geheim bij elkaar en proberen de vijand te verslaan. Bijvoorbeeld door dorpen te bevrijden of opslagplaatsen voor wapens te vernietigen.

antisemitisme - de Holocaust

Dit is een negatieve en vijandige manier van denken over het Joodse volk. Joden worden gediscrimineerd, agressief behandeld, uitgescholden, vervolgd ... Het is een vorm van racisme.

genocide - nazisme

Volkenmoord, de georganiseerde uitroeiing van een heel volk of een bevolkingsgroep.

dictatuur - verzet

Dit is een politiek stelsel waarin één sociale groep, één politieke partij of één persoon alle macht naar zich toetrekt. Zo'n systeem wordt vaak vertegenwoordigd door één persoon. Tegenstanders van het systeem worden gemarteld, vermoord of geëxecuteerd.

genocide - nazisme

Dit is een manier van denken die gekenmerkt is door racisme en antisemitisme. Het is een dictatoriaal systeem. De bekendste aanhanger was Adolf Hitler.

antisemitisme - de Holocaust

Zo wordt de uitroeiing van miljoenen Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog genoemd. De nazi's zelf noemden het de 'eindoplossing' of 'definitieve oplossing'.

DEED DE HELE WERELD MEE?

De Tweede Wereldoorlog was een oorlog tussen twee kampen. Aan de ene kant stonden de **geallieerden**. Dat waren o.a. Frankrijk, de Verenigde Staten, Canada, het Verenigd Koninkrijk en de Sovjet-Unie. Aan de andere kant stonden de **asmogendheden**: Duitsland, Italië, Japan ... De gevechten begonnen in West-Europa, maar breidden zich later uit naar Oost-Europa. Ze verspreidden zich over Azië en Noord-Afrika. Ook op zee werd gevochten. De oorlog speelde zich af op verschillende fronten, maar niet overal tegelijk.

In Europa vocht het Duitse leger tussen 1939 en 1940 op verschillende plaatsen:

- in Polen
- in Denemarken en Noorwegen
- in België, Frankrijk en Nederland
- in het Verenigd Koninkrijk

In 1941 wilde Nazi-Duitsland ook Joegoslavië, Griekenland en de Sovjet-Unie* veroveren.

* De Sovjet-Unie of USSR is de oude naam van Rusland en de communistische staten eromheen.

Beetje bij beetje begon de oorlog de Europese grenzen te overschrijden. In 1940 vielen de Italianen Egypte aan vanuit Libië, een van hun kolonies.

In 1941 wilde Japan een gedeelte van Zuidoost-Azië veroveren.

Pearl Harbor, een basis van de Amerikaanse zeemacht op het eiland Hawaï, werd aangevallen door Japanse vliegtuigen. De Verenigde Staten verklaarden Japan de oorlog. Er werd een nieuw front geopend in de Grote Oceaan.

Dit monument herdenkt de aanval op Pearl Harbor.

- **Asmogendheden**
- **Landen gecontroleerd door asmogendheden**
- **Geallieerden**
- **Neutrale landen**

PORTUGAL

SPANJE

Het definitieve einde van WO II: 8 of 9 mei?

Na jarenlange gevechten gaf nazi-Duitsland zich over. Dat gebeurde op 8 mei 1945 om 23.01 uur. De Russen vieren die dag echter op 9 mei. Moskou, de hoofdstad, ligt in een andere tijdzone dan Europa. Maar hoe laat was het dan in Rusland toen de oorlog eindigde? Om dat te achterhalen, moet je weten in welke tijdzone Moskou ligt.

Tussen 1942 en 1943 vonden een aantal belangrijke gevechten plaats in de Atlantische Oceaan, Noord-Afrika en de Sovjet-Unie. Voor het eerst werden de asmogendheden tegengehouden. De geallieerden wonnen terrein.

In de Grote Oceaan bleven Japanse **kamikazes** aanvallen. Dat waren zelfmoordpiloten. Ze lieten zichzelf samen met hun vliegtuig ontploffen. In augustus 1945 gebruikten de Verenigde Staten voor het eerst kernwapens. Ze gooiden een atoombom op de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki. Daarna gaven de Japanners zich over.

Dat kun je zien op een wereldbol of wereldkaart. Daarop staan lijnen die de aarde verdelen in 24 stroken. De meridiaan van Greenwich loopt door Engeland. Dat is de nulmeridiaan.

Kijk in je atlas of op het internet in welke tijdzone de hoofdstad van Rusland ligt. Omcirkel het goede antwoord.

- a. 0.01 uur
- b. 1.01 uur
- c. 2.01 uur

OP DE VLUCHT

Migratie is van alle tijden

Zoek in de kranten of op het internet naar verhalen over vluchtelingen. Lees een aantal artikels. Schrijf hieronder kort je bevindingen op.

.....

.....

Er zijn op dit moment veel mensen in beweging op de wereld. Ze zoeken hun geluk in een ander land dan hun geboorteland. Dat wordt migratie genoemd. Maar waarom kiezen grote groepen mensen ervoor om te emigreren?

Daar zijn verschillende redenen voor:

- Het gaat niet goed in het gebied waarvan ze afkomstig zijn: er is oorlog, armoede, hongersnood, politieke onrust ...
- Mensen worden aangetrokken door bepaalde landen. Wie kan, vertrekt. Op zoek naar een beter leven, rust, werk, betere medische verzorging, een andere cultuur, avontuur, nieuwe uitdagingen ...

Dat gebeurde ook al tijdens de Tweede Wereldoorlog. En het gebeurt nu nog steeds.

Om te slagen, hebben migranten geld nodig. Ze moeten zich legaal kunnen verplaatsen, dus zoals de wet het vraagt. Maar veel mensen emigreren illegaal. Ze overtreden dus de wet. Dat is moeilijk en gevaarlijk. Migranten laten hun familie en vrienden, hun bezittingen en hun manier van leven achter. Ze moeten zich in hun nieuwe land aanpassen aan nieuwe gewoonten, een andere cultuur. Soms zijn ze niet echt welkom in hun nieuwe omgeving. Er zijn ook politici die de grenzen willen sluiten voor migranten.

Gedwongen verhuizing

Toen in 1940 de Duitse inval begon, sloegen veel Belgen, Luxemburgers en Fransen op de vlucht. Ze probeerden vrije en veilige oorden te bereiken. Bovendien werden hele gebieden geëvacueerd door de Duitsers. Alle inwoners moesten dan weg om plaats te maken voor een Duits hoofdkwartier. Dat gebeurde bijvoorbeeld in Brûly-de-Pesche, een plaats in de provincie Namen, vlak bij de Franse grens. Daar werden liefst 19 dorpen volledig leeggemaakt.

Bunker van Adolf Hitler in Brûly-de-Pesche. Dit is het hoofdkwartier waar de aanval op en de verovering van Frankrijk voorbereid werden.

NOG MEER MIGRATIESTROMEN ...

Door de **rassenwetten van Neurenberg*** hadden Joodse mensen het erg zwaar. Ze probeerden te overleven en onder te duiken. Maar de nazi's hadden een **eindoplossing*** bedacht voor de Joden: **concentratie-** en **vernietigingskampen**.

Auschwitz

Boven de ingang van het kamp Auschwitz staat: **Arbeit macht frei**. Dat betekent: arbeid bevrijdt. Een zeer duistere boodschap als je weet dat de vrijheid van de bewoners eindigde zodra ze door de poort gingen. Veel mensen lieten hier ook het leven.

In dit soort **dodenkampen** werden niet alleen Joden opgesloten. Ook zigeuners, politieke tegenstanders, krijgsgevangenen, leden van het verzet en holebi's werden er vermoord. Elke groep werd gekenmerkt door een eigen kleur. Joden moesten een gele ster dragen, holebi's een roze driehoek ...

De exodus* van 1948

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog wilden veel overlevende Joden terug naar het land van hun voorouders.

De westerse landen, die nog niet hersteld waren van de wreedheden, stichtten de staat Israël. Dat deden ze in een gebied waar al andere mensen woonden: de Palestijnen.

Er werd een plan gemaakt om het Nabije Oosten opnieuw in te delen. Door die beslissing ontstonden weer nieuwe migratiestromen.

Dit was het begin van meer dan 70 jaar oorlogen en conflicten tussen Israël, de Palestijnen en andere landen uit de omgeving.

© BelgaImage

- * In 1935 werden op initiatief van Adolf Hitler de rassenwetten van Neurenberg goedgekeurd. Daardoor werden de Joden gediscrimineerd en uitgesloten.
- * De 'eindoplossing' betekende niets minder dan de uitroeiing van het hele Joodse volk.
- * Een exodus is de plotselinge migratie van een grote groep mensen die vluchten uit hun thuisland.

1945 : DE GEBOORTE VAN EEN NIEUW EUROPA

Na de capitulatie (overgave) van Duitsland, Italië en Japan was de oorlog voorbij. Er werden allerlei conferenties en bijeenkomsten georganiseerd tussen winnaars en verliezers. In Jalta en Potsdam werden akkoorden ondertekend en grenzen hertekend. Duitsland, dat ooit een machtig land was, verloor een kwart van zijn grondgebied.

Het lot van Duitsland

Het land werd onderverdeeld in vier zones.

Die werden bezet door:

- de Verenigde Staten,
- de Sovjet-Unie,
- Frankrijk,
- het Verenigd Koninkrijk.

Berlijn, de Duitse hoofdstad, werd ook in vier stukken verdeeld.

In 1949 ontstonden er twee 'blokken' in Duitsland.

De Franse, Britse en Amerikaanse zone smolten samen tot de **Bondsrepubliek Duitsland, de BRD**.

Dat gedeelte werd ook West-Duitsland genoemd.

De Russische zone kreeg een andere naam: de **Duitse Democratische Republiek of DDR**. Dat stuk werd Oost-Duitsland genoemd.

Deze verdeling van Duitsland kreeg nog een staartje, want in 1961 werd een muur gebouwd dwars door Berlijn.

De Berlijners moesten wachten tot 1989 voor ze weer verenigd werden. Want in dat jaar werd de Berlijnse Muur weer afgebroken.

Je kunt nog een deel van de constructie zien in de stad. Het wordt nu beschouwd als een historisch monument.

- Bondsrepubliek Duitsland (BRD)
- Duitse Democratische Republiek (DDR)

WAT GEBEURDE ER IN DE ANDERE LANDEN?

Zoals je al kon lezen, werden overal nieuwe grenzen getekend.
Zet de letter van de legende hieronder in het juiste rondje.

A – Oostenrijk ondergaat hetzelfde lot als Duitsland.

B – De Sovjet-Unie krijgt de gebieden terug die het verloor tijdens de revolutie van 1917.

C – Italië moet grondgebied afstaan aan Griekenland en Joegoslavië.

De jaren verstreken, en een aantal bevolkingsgroepen gingen niet akkoord met de grenzen. Ze wilden hun eigen land, hun eigen natie. Dat wordt **nationalisme** genoemd. Als gevolg hiervan ontstonden nieuwe landen.

Kleur de landen die hieronder verspreid staan, in dezelfde kleur als hun 'voormalig land'.
Zoek meer informatie op het internet.

voormalige
USSR

voormalig
Joegoslavië

voormalig
Tsjecho-Slowakije

Armenië

Slowakije

Wit-Rusland

Slovenië

Rusland

Montenegro

Tsjechië

Letland

Moldavië

Estland

Georgië

Oekraïne

Servië

Kroatië

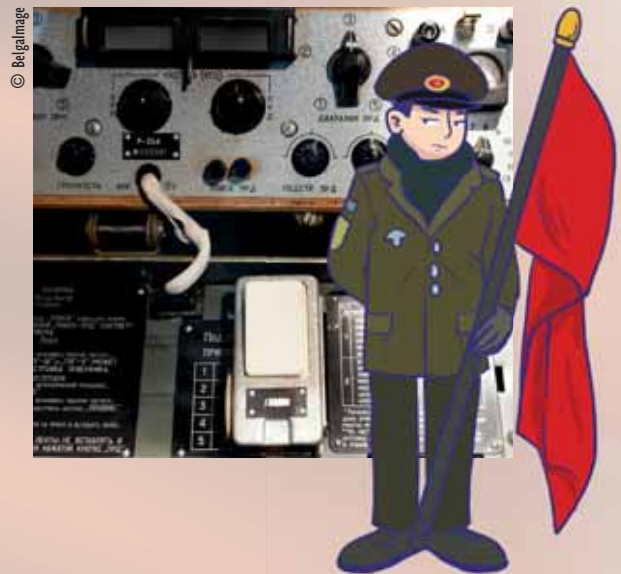
Litouwen

OOST TEGENOVER WEST

Meteen na de Tweede Wereldoorlog stonden twee heel verschillende grootmachten tegenover elkaar: de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. De ene was **kapitalistisch**, de andere **communistisch**. Twee heel verschillende manieren om naar het leven te kijken!

Ooit werkten de landen samen tegen Duitsland, maar nu waren het vijanden geworden. Ze voerden een **Koude Oorlog**, een oorlog zonder gevechten. Hij duurde bijna vijftig jaar en verdeelde Europa in twee kampen. De aanhangers van het ene kamp werden door het andere vervolgd, gearresteerd en soms zelfs gedood. Het was een conflict om meer **invloed** te kunnen uitoefenen in de wereld.

Tijdens de Koude Oorlog werd er veel gespioneerd. Er werden al spionnen gebruikt in de Eerste Wereldoorlog. Maar tijdens de Koude Oorlog was spionage echt populair. Spionnen van de Amerikaanse **CIA** en van de Russische **KGB** bespieden elkaars land. Ze probeerden op die manier informatie te verzamelen. Er werden complotten gesmeed en het ene kamp probeerde het andere een hak te zetten. In die periode werden veel **spionagetechnieken** ontwikkeld.

De Koude Oorlog

Maar ... waarom werd deze oorlog tussen Oost en West **koud** genoemd? De grootmachten waren elkaars vijanden, zonder dat het ooit tot gevechten kwam. Toch liepen de spanningen en de dreigingen soms hoog op. Beide kampen bezaten kernwapens. Amerika en de Sovjet-Unie bestreden elkaar vooral op andere gebieden. Bekijk de illustratie op p. 13 en maak de opdracht.

Lees de beschrijvingen.
Schrijf de juiste letter in de juiste cirkel hierboven.

- A** In 1949 testte de Sovjet-Unie een kernwapen. De USSR bouwde ook raketten die lange afstanden konden afleggen. De westerse landen richtten de **NAVO** op, de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie. Dat was een politieke en militaire organisatie die het Westen moest beschermen tegen de Sovjets. De meeste westerse landen werden er lid van. De NAVO bestaat nog steeds.
- B** De Sovjets slaagden erin de eerste kunstmaan of satelliet te lanceren: de **Spoetnik 1**. Dat was in 1957. Daarna probeerden ze levende wezens de ruimte in te schieten. In 1958 lanceerden ze een hond. In 1962 de eerste mens: Joeri Gagarin. De Amerikanen werkten op hetzelfde moment aan hun **Apollo**-programma (1961). Zij wilden mensen naar de maan sturen. Het zou nog tot 1969 duren voor ze daarin slaagden. **Neil Armstrong** was de eerste mens die een voet op de maan zette.

- C** Elk blok probeerde ook op sportief gebied de beste te zijn. Tijdens wereldkampioenschappen en op de Olympische Spelen probeerden ze zoveel mogelijk medailles te behalen. Nadia Comaneci, een 14-jarige turnster uit Roemenië, behaalde in 1976 goud op de Olympische Spelen van Montreal (Canada).

Ken jij nog meer verhalen over de Koude Oorlog? Kies een gebeurtenis en schrijf in een paar zinnen waarom het een goed voorbeeld is van de strijd tussen Oost en West. Vul daarna het schema hierboven aan.

.....

.....

.....

DE ONTWIKKELING VAN WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE

De Tweede Wereldoorlog lag aan de basis van veel wetenschappelijke en technische uitvindingen. Tijdens de oorlog werd veel aan onderzoek gedaan. Daardoor ontwikkelden de wetenschap en de technologie zich snel.

Hieronder vertellen we je meer over een aantal ontdekkingen. Welke uitleg hoort bij welke afbeelding? Plaats het cijfer in de juiste cirkel.

1

Tijdens de oorlog werden er miljoenen kledingstukken voor de soldaten gemaakt. Die moesten vooral praktisch en gemakkelijk zijn. De **ritssluiting** was een uitvinding uit die tijd. Het was een nieuwe techniek om kleding (of andere voorwerpen) snel te openen en te sluiten. Ritsen werden eerst van metaal en later ook van plastic gemaakt.

2

Aan de ontwikkeling van radars hebben we nog een uitvinding te danken, de microgolfoven. Een wetenschapper die met radars werkte, zou dat per ongeluk ontdekt hebben. De elektromagnetische golven deden een reep chocolade smelten. Hij begreep dat je met bepaalde elektromagnetische golven dingen kon verwarmen. Dat waren **microgolven** die je kunt vergelijken met zichtbare lichtgolven, röntgenstralen of radiogolven.

3

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werden verschillende **radars** ontworpen en gemaakt. Dat is een systeem waarmee je vijandige doelen kunt ontdekken. De werking van een radar is vrij eenvoudig. De radar zendt elektromagnetische golven uit. Wanneer die een hindernis tegenkomen, worden ze teruggestuurd naar een ontvanger. Een detector analyseert de teruggestuurde golven. Daardoor weet men hoe groot het voorwerp is, waar het zich bevindt en hoe snel het zich verplaatst.

In de concentratiekampen voerden de nazi's medische proeven uit op de gevangenen. Ze wilden weten hoe ze 'minderwaardige rassen' konden onderdrukken. Of hoe ze gewonde Duitse soldaten konden helpen. In die tijd ontwikkelden wetenschappers bijvoorbeeld agressieve moleculen die infecties bestreden. Die konden de groei van bacteriën tegenhouden of de bacteriën zelfs doden. Je raadt het al: we hebben het over **antibiotica**. Sindsdien kunnen we antibiotica krijgen in de vorm van tabletten of injecties.

5

Earl Tupper werkte tijdens de oorlog in een kunststoffabriek. Daar leerde hij de kneepjes van het vak kennen. Later richtte hij zijn eigen onderneming op: de Tupperware Plastics Company. Dat was in 1944. Twee jaar later, in 1946, begon Tupper met een nieuwe lijn van **bewaardozen** die je luchtdicht kon afsluiten. Dat was mogelijk dankzij een nieuwe kunststof die hij ontdekte: polyethyleen. Dit was eenvoudig en goedkoop te maken. Het is de meest gebruikte vorm van plastic. Het was de tijd van de ronde Tupperware® kommen. Die zouden wereldberoemd worden.

Een uitbarsting van creativiteit

Na de Tweede Wereldoorlog haalden de mensen opgelucht adem. Het leven werd steeds beter en comfortabeler. De economie groeide. De tijd tussen 1946 en 1973 wordt bij ons de **Wederopbouw** genoemd. In die tijd kregen vrouwen stemrecht en was er weinig werkloosheid. Mensen kregen voor het eerst betaalde vakantie. De bevolking had meer vrije tijd en zocht manieren om die tijd op een leuke manier door te brengen.

Het was ook een gouden tijd voor kunstenaars, ontwerpers en artiesten. Andy Warhol maakte zo de popart ('populaire kunst') populair. Warhol hield ervan om kunst te maken met alledaagse voorwerpen. Zoals tijdschriften, kranten, reclame en zelfs soepblikken! Hij maakte vaak verschillende versies van zijn kunstwerken in felle kleuren. Andere grafische kunstenaars hielden van waanzinnige optische illusies en kleurrijke affiches.

In de muziek volgden een aantal 'revolutionaire' nieuwe genres elkaar op: rock, pop, R&B, disco ...

DE SHOAH

Het woord shoah is Hebreeuws en betekent 'ramp of catastrofe'. Het is de Joodse benaming voor de Holocaust, de volkerenmoord op de Joden in de Tweede Wereldoorlog.

Er werd hierbij geen enkel onderscheid gemaakt. Mannen, vrouwen en kinderen, oude, zieke en gezonde mensen ... Iedereen werd vermoord. Gezonde mensen moesten vaak eerst werken voor de nazi's. Maar door ondervoeding en een slechte behandeling overleefden ook zij vaak niet.

Hieronder lees je een interview.

Simon Gronowski was 11 toen hij ontsnapte uit een trein die 1600 weggevoerden (onder wie 262 kinderen) van Mechelen naar Auschwitz bracht. Wij stelden Simon een paar vragen ...

© Belgimage

Begreep je wat er precies gebeurde toen je werd opgepakt?

Hoe voelde je je toen?

Ik ben opgepakt op 17 maart 1943.

Ik voelde me erg ongemakkelijk. Ik wist wel dat ik opgepakt werd omdat ik een Jood was. Maar ik begreep niet hoe het precies in elkaar zat.

We wisten trouwens niet dat we onze eigen dood tegemoet gingen ...

De nazi's vertelden ons dat we aan het werk zouden gaan, een leugen. Want waarom moesten dan ook de kinderen mee?

Wat is er gebeurd nadat je ontsnapte?

Ik was elf toen ik van de trein sprong en kon ontsnappen. Dat was in Limburg. Ik heb de hele nacht door bossen en velden gelopen. Vroeg in de ochtend zag ik een veldwachter. Die heeft me gelukkig niet verraden. Ik heb een trein naar Brussel genomen en ben daar naar vrienden van de scouts gegaan.

Wanneer beseftte je dat je anders werd behandeld dan andere kinderen?

Toen de nazi's allerlei **regels** begonnen op te leggen. Toen begreep ik dat mijn leven zou veranderen. De toestand werd steeds ernstiger. Zo werd er op de winkel van mijn ouders een affiche opgehangen. 'Joodse onderneming' stond erop. Onze radio werd in beslag genomen. Mijn zus kreeg een stempel op haar identiteitskaart:

JUIF-JOOD. Later mocht ze ook niet meer naar school gaan.

Ik hoorde mijn ouders praten over Breendonk.

Nog later moesten we een **gele ster** op onze kleding dragen ...

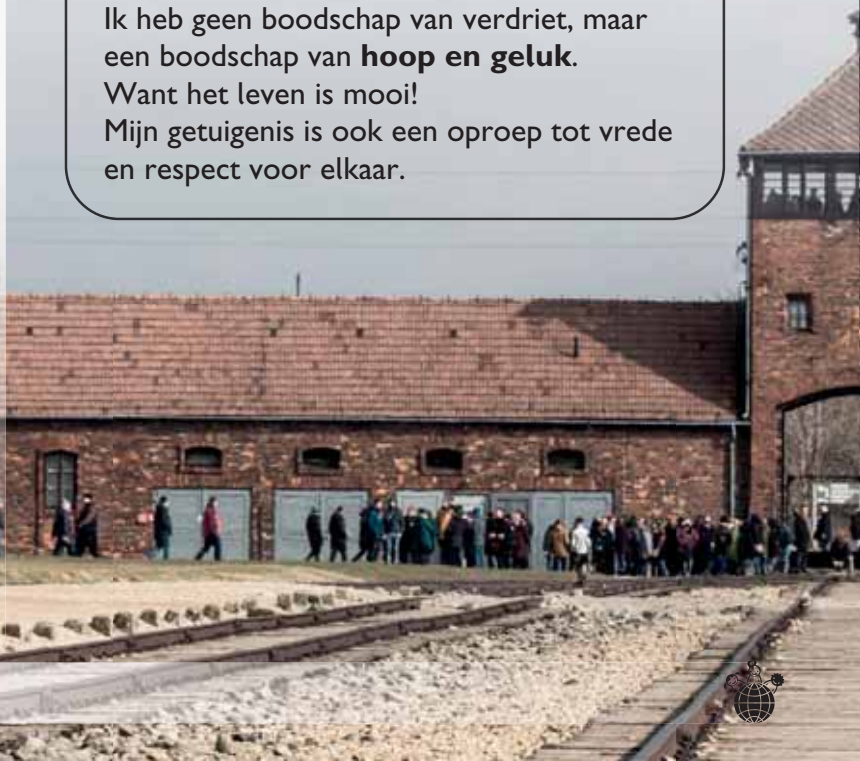
Waarom vind je het belangrijk om je verhaal te vertellen in de scholen?

Ik zeg nooit nee als een school mij uitnodigt om te spreken. De mensen moeten weten wat voor vreselijke dingen er vroeger gebeurd zijn. Alleen zo kunnen we nu de democratie verdedigen.

Ik heb geen boodschap van verdriet, maar een boodschap van **hoop en geluk**.

Want het leven is mooi!

Mijn getuigenis is ook een oproep tot vrede en respect voor elkaar.

HET VERLEDEN MAG NIET VERGETEN WORDEN

Net als Simon Gronowski hebben nog meer mensen de Shoah overleefd. Die mensen worden steeds ouder. Velen hebben hun leven lang hun verhaal verteld aan jongeren. Ze willen jongeren bewustmaken van de gevaren van extremistische politieke partijen.

Om te vermijden dat de geschiedenis zich herhaalt, mag ze niet vergeten worden! Het is onze plicht om tragische gebeurtenissen uit de geschiedenis en de vele slachtoffers ervan niet te vergeten. Alleen dan kunnen we vermijden dat het weer gebeurt. In de jaren 1990 begon men in te zien dat de Tweede Wereldoorlog en de Shoah niet vergeten mochten worden.

In België zijn er een aantal herdenkingsplaatsen. Zoals het Fort van Breendonk, het Fort van Hoei, kazerne Dossin in Mechelen, het Mardasson Monument in Bastenaken en de bunker van Hitler in Brûly-de-Pesche. Je kunt ook het Koninklijk Museum van het Leger en de Krijgsgeschiedenis in Brussel bezoeken, of het Bastogne War Museum in Bastenaken.

Er zijn verenigingen die zich nog elke dag inzetten om jonge mensen te informeren over het verleden. Ze bezoeken scholen en geven lezingen.

Het Fort van Breendonk

Zijn er herdenkingsplaatsen bij jou in de buurt? Je kunt dit vragen aan de toeristische dienst of het cultureel centrum van je gemeente. Breng deze plaats zeker een bezoekje.

SAM & SAM

Sorry, Sam. Maar vandaag, zit ik niet zo goed in mijn vel ... Het is ... Het is de puberteit. Bij ons meisjes begint het vroeger dan bij jullie en het is

Hallo, tortelduifjes. Hebben we elkaar teruggevonden na twee laaaange weken vakantie?

De puberteit, ik weet wat het is ... Mijn grote broer veranderde van de ene op de andere dag! Maar het hangt van persoon tot persoon af. Er bestaan geen regels voor ...

Bellenblazen

Hieronder vind je een eenvoudig en goedkoop recept om zeepsop te maken. Daarmee kun je fantastische zeepbellen blazen!

Dit heb je nodig:

- ✓ water
- ✓ suiker
- ✓ afwasmiddel
- ✓ stijfsel
- ✓ een schotel
- ✓ een koffielepel
- ✓ een potje
- ✓ een garde
- ✓ voorwerpen om bellen mee te blazen: rietjes, fruitnetjes, wc-rolletjes, plastic flessen, touwen ...

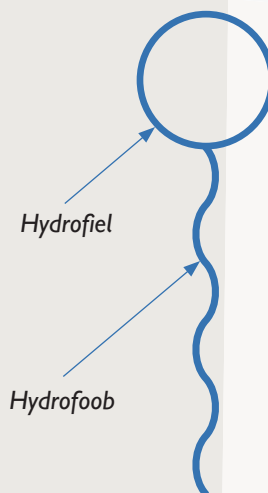
Zo maak je het:

- 1 Giet twee potjes water in de schotel. Voeg een half potje suiker toe.
- 2 Meng alles totdat de suiker is opgelost.
- 3 Voeg een potje afwasmiddel toe.
- 4 Stop op tijd met roeren. Anders krijg je te veel schuim!
- 5 Wil je stevige bellen? Voeg dan een koffielepel stijfsel toe.

Wat is een zeepbel eigenlijk?

Een zeepbel bestaat uit een vlies van zeepwater, waarin lucht gevangen zit. Zeepbellen spatten snel uit elkaar. Bijvoorbeeld als je ze aanraakt, door luchtstromingen en door warmte. Terwijl de zeepbel door de lucht zweeft, wordt het vlies steeds dunner. Dat komt omdat het water in de zeepbel zakt door de zwaartekracht.

Zeepmoleculen hebben een bijzondere eigenschap. Ze zijn langwerpig! De ene kant van de molecuul houdt van water en trekt het aan. De andere kant van de molecuul houdt niet van water en stoot het af. Als je zeep mengt met water, gaan de zeepmoleculen bij elkaar zitten in stevige bolletjes. De oppervlakte van die bolletjes bestaan uit de uiteinden die houden van water (hydrofiel). De uiteinden die niet houden van water (hydrofoob) zitten aan de binnenkant.

Experimenteer met de zeepbellen. Gebruik hiervoor verschillende voorwerpen, bv. rietjes. Zorg wel dat je handen en de voorwerpen droog zijn!

Sterrenzee

Als je 's nachts naar de hemel kijkt, weet je dat daar een verborgen wereld te vinden is vol planeten en sterrenstelsels. Het enige wat wij ervan te zien krijgen hier beneden, zijn de sterren. Maar er is een plaats op de wereld waar je de sterren ook aan je voeten vindt: de Malediven in de Indische Oceaan. Tropische vissen zwemmen er in een Sterrenzee.

We hebben het hier niet over zeesterren, maar over lichtgevend plankton. Deze micro-organismen leven in de zee en reageren op stressvolle situaties door blauw op te lichten.

De Malediven bestaan uit 1200 eilanden en in de juiste omstandigheden kan het fenomeen zich op elk eiland voordoen. Het meest bekend is het strand van Vaadhoo.

Wil je door de Sterrenzee waden, dan moet je geluk hebben. Het fenomeen doet zich grotendeels voor aan het eind van de zomer en het begin van de herfst. Maar de natuur is onvoorspelbaar. Niemand weet op voorhand wanneer en waar precies het zich voordoet.

Wil je zeker zijn van een blik op de sterren? Kijk dan naar boven en zoek een vallende ster. Niet helemaal hetzelfde, maar even wonderlijk en mysterieus.

KLIMAATTIP

Kies je altijd de lift of de roltrap om naar boven te gaan? Neem volgende keer eens de trap en kijk wie er het snelst boven is. Niet alleen goed voor je benen, maar ook voor het milieu. Doe het licht uit voor je de kamer verlaat en trek de stekker uit van apparaten die je niet gebruikt, zoals de broodrooster of de oplader van je smartphone of tablet. Zo verbruik je minder elektriciteit.

LOL hoek

Haal dit boekje uit je Zonneland!

NOOIT MEER OORLOG!

'Wel soldaat, smaakt de soep niet?'
'Jawel adjudant, maar ...'
'Maar wat, soldaat?'
'Er ligt te veel zand in.'
'Mag ik u erop wijzen, soldaat,
dat u niet zo moet klagen.
U bent hier om het vaderland
te dienen.'
'Maar niet om het op te eten,
adjudant.'

Eli vraagt aan opa:
'Hoe kom je aan die medaille?'
Opa zegt: 'Ik heb die gekregen
na de oorlog.'
'Dat is niet eerlijk, als ik vecht
krûg ik straf!', roept Eli.

SCAN

deze code en
de dinopagina's.

Wist je dat?

Er was tijdens de oorlog zo'n groot tekort
aan metaal, dat de oscarbeelden
die tussen 1940 en 1945 werden uitgereikt
van gips waren gemaakt.

Spel!

1. Elke sleutel past op juist één slot.
Elk cijfer komt overeen met juist één letter.

Wat staat er op de sleutel van kolonel Janssens?

- a. 482
b. 284
c. 824
d. 423
e. 424

2. Hoeveel keer moet kolonel Janssens met een dobbelsteen werpen om er zeker van te zijn dat hij minstens twee keer hetzelfde aantal ogen gooit?

- a. 4
b. 5
c. 6
d. 7
e. 13

3. Een soldaat heeft zeventien lucifers. Hij gebruikt alle lucifers om een driehoek en een vierkant te bouwen. Elke zijde van de driehoek bestaat uit drie lucifers.

Hoeveel lucifers heeft elke zijde van het vierkant?

- a. 1
- b. 2
- c. 3
- d. 4
- e. 5

4. Soldaat Lou en soldaat Giel slapen links in de tent met hun gezicht naar elkaar.

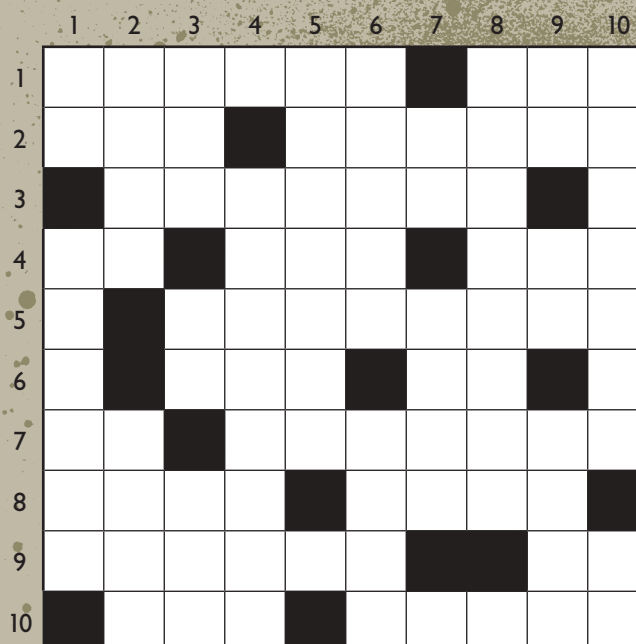
Soldaat Wout en soldaat Oscar slapen rechts in de tent met hun rug naar elkaar.

Hoeveel soldaten slapen op hun rechteroor?

- a. 0
- b. 1
- c. 2
- d. 3
- e. 4

5. Kruiswoordraadsel

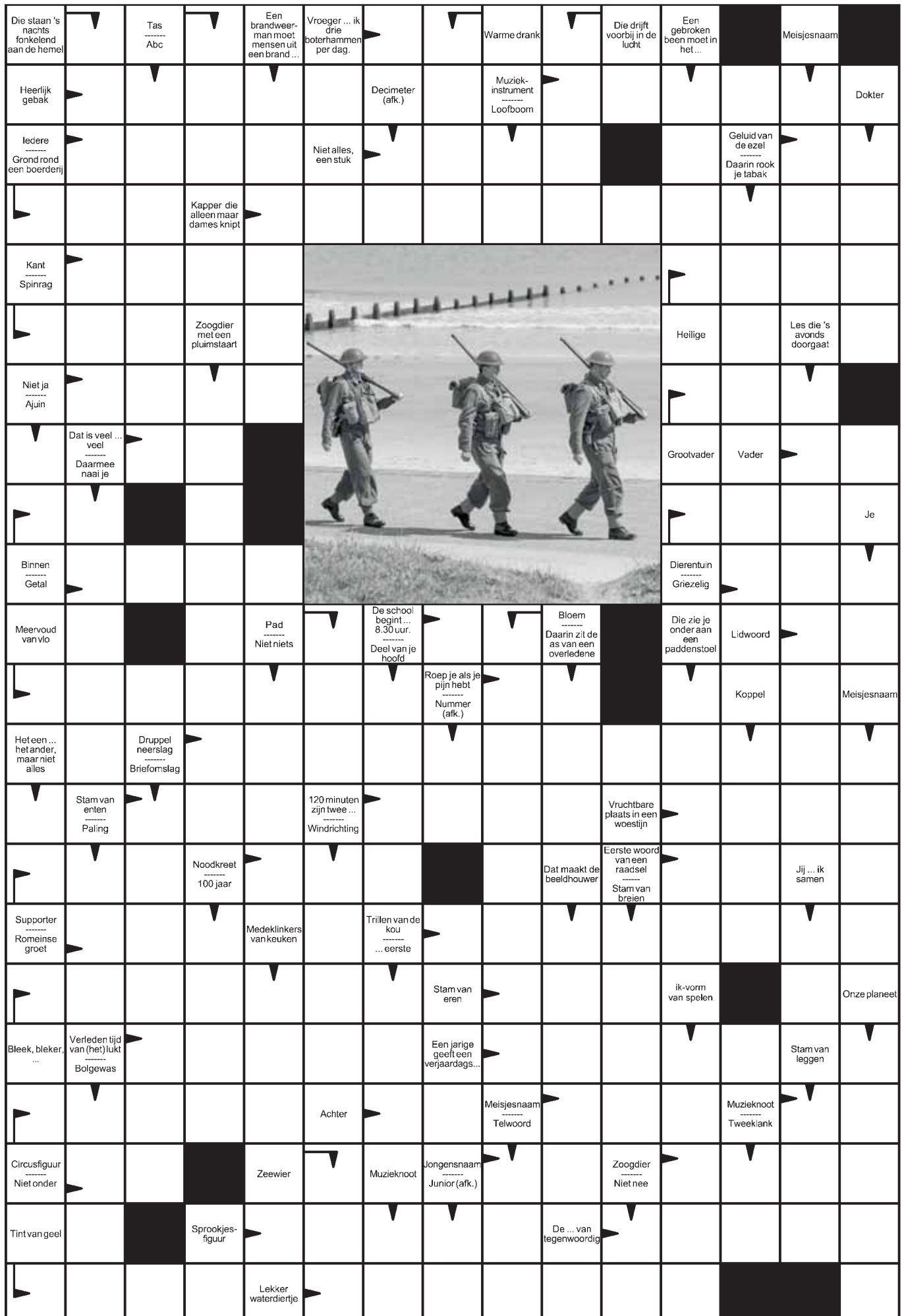
HORIZONTALAAL

1. grote ruzie, strijd • woonboot
2. 'Wij doen met jullie ... !' • groene, kleine groentjes
3. volmaakt, zonder fouten
4. boomsoort • telwoord • boomsoort
5. danspas
6. Spaanse uitroep • op dit moment
7. 'Waar draait het ... ?' • de lading binnenhalen
8. kat • behendige, mensachtige dieren
9. lucht inhalen en weer uitblazen • gij
10. '... wie ... toekomt' • overledenen

VERTICAAL

1. onder meer (afkorting) • werelddeel
2. uitroep bij een ongelukje • trends in kleren
3. hertachtige • muzieknoot • roem, glorie
4. kunststroming waarin de werkelijkheid centraal staat
5. repeteren
6. afbakening van een gebied • België is een ...
7. toilet • 'Oh, nu ... ik het!'
8. houding, gedrag
9. muzieknoot • en andere (afkorting) • griezelige, gevaarlijke
10. dat doe je met een schaar • 'Het gaat tussen jou ... mij!'

Info

DINOFEITJES

Wanneer leefde hij?

161-145 miljoen jaar geleden

Wat at hij?

Naaldbomen,
ginkgo's en palmvarens

Wat betekent zijn naam?

Armhagedis

Brachiosaurus

161-145 miljoen jaar geleden

13 m
GROOTTE

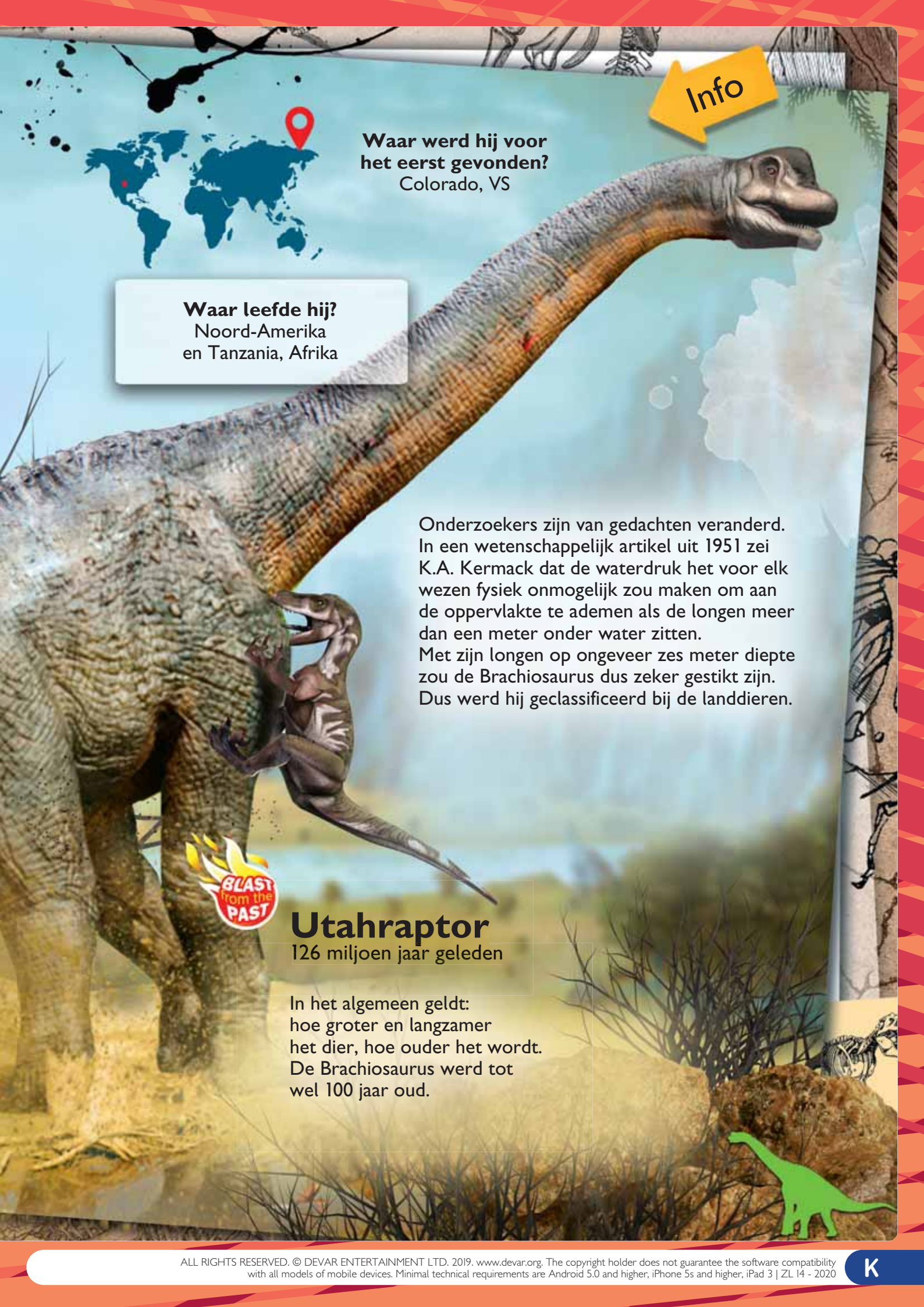
33-88 t
GEWICHT

24-26 m
LENGTE

Nadat Elmer Riggs in 1900 de eerste Brachiosaurusfossielen ontdekte, dachten paleontologen lang dat ze onder water leefden. De Brachiosaurus zou over de bodem van het meer lopen met zijn kop boven water om te ademen.

In de film 'Jurassic Park' gaat een Brachiosaurus op zijn achterpoten staan. Maar met zo'n zwaar lichaam en zulke lange poten kon hij dat waarschijnlijk niet eens.

Info

Waar werd hij voor
het eerst gevonden?
Colorado, VS

Waar leefde hij?
Noord-Amerika
en Tanzania, Afrika

Onderzoekers zijn van gedachten veranderd. In een wetenschappelijk artikel uit 1951 zei K.A. Kermack dat de waterdruk het voor elk wezen fysiek onmogelijk zou maken om aan de oppervlakte te ademen als de longen meer dan een meter onder water zitten. Met zijn longen op ongeveer zes meter diepte zou de Brachiosaurus dus zeker gestikt zijn. Dus werd hij geclassificeerd bij de landdieren.

BLAST
from the
PAST

Utahraptor

126 miljoen jaar geleden

In het algemeen geldt:
hoe groter en langzamer
het dier, hoe ouder het wordt.
De Brachiosaurus werd tot
wel 100 jaar oud.

VOLGENDE WEEK BEGINNEN DE EINDEJAAREXAMENS ZOALS JULLIE WETEN. IK HEB HET EXAMENROOSTER SAMENGESTELD.

NEMEN JULLIE NOTA?...?

EINDELIJK!

M'N EINDE!

MAANDAG: SCHRIFTELIJK EXAMEN WISKUNDE 'S OCHTENDS...

EN AARDRIJKSKUNDE NA DE MIDDAG...

DINSDAG: SPELLING EN GESCHIEDENIS, VRAAGSTIKKEN EN OPSTEL.

DONDERDAG KRIJGEN JULLIE EXAMEN METRISCH STELSEL, NATUURKUNDE, ENGELS, VOORDRACHT EN FYSICA...

EN VRIJDAG SLUITEN WE DE REEKS AF MET DICTEE EN DE TAFELS VAN VERMENIGVULDIGING.

PFFT! WAAROM MOET JIJ ALTIJD ZO OVERDRIJVEN, DOKUS?!

GIVE PEACE A CHANCE!

VOORRANG

Op een kruispunt waar geen verkeerstekens staan, geldt de algemene regel 'voorrang van rechts'. Dat betekent dat alle bestuurders, dus ook fietsers en bromfietzers, die uit de straat rechts van je komen, eerst het kruispunt op mogen. Ook als de bestuurder die van rechts komt, gestopt is, blijft hij voorrang hebben.

Wanneer geldt de voorrang van rechts NIET:

- Als er verkeerslichten, verkeersborden of bevoegde personen staan die de voorrang regelen.
- Op een kruispunt met een doorlopend fietspad (evenwijdige witte strepen): daar heeft de fietser op het fietspad voorrang.
- Op een rotonde: daar heb je voorrang als je op de rotonde bent.

WEETJE

Wij rijden rechts op de rijbaan en de Britten links. Het stuur van een auto staat bij hen aan de andere kant. Bij ons geldt voorrang van rechts als algemene voorrangsregel. Is dat in Groot-Brittannië dan voorrang van links?

Toch niet! Ook al rijden de Britten aan de linkerkant, het verkeer dat van links komt heeft geen voorrang. Er bestaat geen algemene regel zoals bij ons. Bestuurders op een hoofdweg hebben voorrang op bestuurders die uit een zijweg komen. De meeste kruispunten zijn voorzien van voorrangsborden en markeringen. Op kruisingen van rustige straten en landwegen zijn geen verkeerstekens aanwezig. Op die kruispunten heeft niemand voorrang. Goed uitkijken is er de boodschap.

Op vele kruispunten wordt de voorrang geregeld door verkeersborden. Wat betekenen deze voorrangsborden?

VOORRANGSQUIZ

Duid het juiste antwoord aan.

1. Je wilt hier links afslaan. Wat is juist?

- Ik heb hier voorrang op voertuigen die van links en rechts komen.
- Ik moet hier voorrang verlenen aan voertuigen die van rechts komen.
- Ik moet hier voorrang verlenen aan voertuigen die van links en rechts komen.

2. Je fietst met een vriend op dit fietspad. Het verkeersbord aan de rechterkant wil zeggen dat je op een voorrangsweg rijdt. Wat moet je dan doen?

- Ik moet aan het volgende kruispunt voorrang krijgen van bestuurders die uit een zijstraat komen.
- Ik moet aan het volgende kruispunt voorrang verlenen aan bestuurders die vanuit een zijstraat komen.
- Voetgangers hebben hier voorrang als ze de straat willen oversteken.

3. Je nadert dit kruispunt. Heb je voorrang als je rechtdoor wilt rijden?

- Ja, zowel van bestuurders die van rechts als van links komen.
- Ja, maar enkel van bestuurders die van links komen.
- Neen, ik moet stoppen.

4. Je nadert dit kruispunt met de fiets. Je wilt rechtdoor rijden. Mag dat?

- Ja, want het licht staat op groen.
- Ja, maar ik moet eerst stoppen en kijken of er geen verkeer aankomt.
- Neen, want er staat een stopbord.

5. Je rijdt met je vriend deze fietsstraat in. Welke regel geldt er in een fietsstraat?

- Fietzers moeten hier achter elkaar rijden.
- Fietzers mogen hier breed naast elkaar rijden, auto's mogen hen niet inhalen.
- Fietzers mogen hier rijden, auto's niet.

Omcirkel bij de volgende foto's wie er voorrang heeft.

WEETJE

Vroeger had het stopbord in veel Europese landen een andere vorm. Nu zie je in de meeste landen het rode, achthoekige bord. Het werd voor het eerst gebruikt in Detroit (de Verenigde Staten), in 1915. De achthoekige vorm zorgt ervoor dat je het niet kunt verwarren met andere verkeersborden. Je kunt zelfs langs de achterkant zien dat het een stopbord is. Het woord STOP staat meestal in de eigen taal en het eigen schrift.

DUID HET JUISTE ANTWOORD AAN.

Situatie

Ik rij op het fietspad, het fietspad loopt door. Er komt een vrouw rechts uit een landweggetje.

Wat moet ik doen?

- ☐ Ik rij rustig door.
☐ Ik rem en verleen voorrang aan de vrouw.

Situatie

Ik fiets aan de rechterkant van de rijbaan. Ik kom toe op een kruispunt, er zijn geen andere voertuigen.

Wat moet ik doen?

- ☐ Ik vertraag, kijk nog eens goed en rij rustig verder.
☐ Ik stop, want dat moet en rij daarna rustig verder.

Situatie

Ik fiets aan de rechterkant van de weg op de fietssuggestiestrook. Er komt een auto uit de straat die rechts van mij ligt.

Wat moet ik doen?

- ☐ Ik vertraag, kijk nog eens goed en rij rustig verder.
☐ Ik stop, want dat moet en rij daarna rustig verder.

PRIORITAIRE VOERTUIGEN

Elk dag opnieuw moeten er verschillende diensten snel ter plaatse geraken om mensen te helpen. Ze rijden met prioritaire voertuigen en krijgen voorrang. Om voorrang te hebben, moeten ze hun blauw zwaailicht en hun sirene aanzetten.

Weet jij welke van deze voertuigen prioritair zijn? Duid het juiste antwoord aan.

Wanneer moet je de overgebleven voertuigen voorrang geven?

Als

en

.....

.....

.....

.....

.....